

MELHISEDEC - PRIMUL EGUMEN AL MÂNĂSTIRII
DLĂGOPOLSKIA („NEGRU VODĂ” DIN CÂMPULUNG)

MARIA-VENERA RĂDULESCU*

Edificiul ecleziastic din orașul actualmente argeșean, Câmpulung, ctitorie a primilor voievozi munteni, biserică de curte, necropolă a lui Nicolae Alexandru Basarab (1351 p. sept. 1 - a. 1352 aug. 31 - 1364 nov. 16) și poate chiar a lui Basarab I (1324 a. iul. 26 - 1351 p. sept. 1 - a. 1352 aug. 31), mai apoi biserică de mir, se afla în primele decenii ale secolului al XVII-lea în stare de ruină.

O nouă etapă de construcție a lăcașului de cult se va desfășura în perioada 1635-1636¹, ctitor fiind, de astă dată, Matei Basarab (1632-1654). Hrisovul din 10 aprilie 1555 (1647) ne lămurește că biserica a rămas bună „până când vechimea și cutremurul pământului cuprizând-o din toate părțile cu crăpături, surpatu-s-au și s-au răsipit până la pământ, purtând într’acea vreme cursul anilor 7136 (1628). Iar după surparea ei, zăcut-au piatra grămadă până în șapte ani”². În continuare, documentul ne spune că „[...] acea grămadă de pietre ce zăcea deasupra temeliei dând-o în lături, până la fața pământului și bine curățind locul bisericii, așa tocmai din fața pământului, pe aceeași temelie, cu aceleași pietre, început-am a o zidi în cursul anilor 7143 (1635) și cu ajutorul lui Dumnezeu și cu sprijinul Preacuratei, săvârșitu-o-am în vâleat 7146 (1638) întru slava celui slăvit”³. Lucrările de zidărie terminate în 1636 au fost urmate, timp de doi ani, de pictarea și amenajările din interior. După definitivarea lucrărilor, Matei Basarab va transforma întregul ansamblu arhitectonic în mănăstire de călugări și va introduce încă de la început, ca formă de organizare monahală, „obștejitia”. Hrisovul amintit spune: „[...] pre această biserică, care au fost mai înainte biserică de mir, făcutu-o-am mănăstire și nu proastă, ci adevărată obștejitie, cărei obștejitii ales-am întâiu să fie egumen ieromonah Melhisedec și nește pravile îi legiuim și-i punem, care să cade a fi unde iaste chinovia, care pravile necălcate și neclătite trebuiesc a se păzi în mănăstire până când va fi, care pravile acestea sunt: întâi, mănăstirea să fie obștejitie și frații toți la unul; a doua, de va vrea cineva să vină din altă parte să se egumenească acolo, în mănăstire, cu mită sau în alt chip meșteșugind, nici într-un chip să nu se pue,

* București.

¹ Vezi textul celor două inscripții puse de Matei Basarab la biserică, după terminarea rezidirii, în: Ioan Răuțescu, *Câmpulung Muscel. Monografie istorică*, Câmpulung, 1943, p. 74-77.

² Biblioteca Academiei Române (BAR), Doc. ist., CLIX /4. Textul documentului după Ioan Răuțescu, *op. cit.*, p. 77- 80.

³ *Ibidem*.

fără numai din aceia ce vor fi puși într'aceiași mănăstire; dintr-aceia să se aleagă cu săborul. Nici iarăși să fie volnic egumenul a face rea cheltuială cu lucrurile și cu averea mănăstirii în trebile lui deosebi, spre a-și hrăni rudele lui cu bucatele mănăstirii; a treia, care călugăr va fi iubitor de ceartă și cu nărav, făcător de bântuiale, de va face cu năravul lui cel rău turburări și gâlceavă obștejei, către Domn sau către Mitropolit, călugăr ca acela dezlipit să fie de către soborul obștejitiei; a patra, nu fie cuiva din aceia ce va alege Dumnezeu, după noi, Domni sau mitropoliți, a îndrăzni de a închina mănăstirea aceasta metoh altei mănăstiri de aiurea sau măcar și de aicea din țară, pentru ca nu cumva să se dea uitării pomeana ctitorilor și ostenele fraților să se dea pericunii și mănăstirea să fie dată jafului și obștejitia să se strice”⁴. Urmau apoi alte puncte: să fie cântat paraclisul Precistii de trei ori pe săptămână, egumenul și frații să aibă grijă de călugării bolnavi și de stareții neputincioși, să fie gonit din mănăstire cel ce va arăta vreo necredință sau hiclenie în veniturile mănăstirii, cum s-ar zice furțișag sau altceva den bazaconii, călugărul venit din altă parte la mănăstire să fie întrebat și ispitit foarte amănunțit, pentru a se ști ce fel de om este, iar călugărul ce va pleca afară din mănăstire pentru vreo treabă a lui să primească cartea obștejitiei de blagoslovanie⁵.

Voievodul fixase un adevărat cod pentru călugării din acest locaș monahal. Hrisovul reamintește o serie de dani domnești precum și proprietățile cumpărate până la acea dată, necesare bunei funcționări a mănăstirii: vama și pârcălăbia târgului din Câmpulung, cu tot venitul, pâhărnicia din același oraș, vama *zborului* (bâlciiului) ce se face în ziua de Sfântul Ilie, jumătate din vama domnească de la *schila Rucărului și a Dragoslavelor* și cu judecata de acolo și cu tot vinăriciul domnesc de la satul Brătulești, în județul Muscelului, 1.000 bolovani de sare de la ocnele cele mici de lângă Târgoviște, jumătate din satul Bădeni, cumpărat de domn, cu rumânii și cu munții și cu tot venitul, trei părți din satul Voinești, cumpărat de domn, cu rumâni, cu munți și cu tot venitul, satul Grădiștea, cu tot hotarul, cinci părți cumpărate de Melhisedec, iar o parte închinată mănăstirii de Tatul sluger, pentru pomană.

Între proprietățile mănăstirii era amintit și satul Izvorani, ocină cu 15 delnițe cu vie, cu casele lui Mușat vistiernicul, cu pivniță, cu heleșteu și cu doi rumâni, cu tot venitul. La Izvorani, trei delnițe erau cumpărate de domn și 12 delnițe erau cumpărate de părintele egumen Melhisedec. Domnul întărea mănăstirii toate dăjdiile și dijmele anuale din satele Bădești și Groșani⁶.

Melhisedec (Fig. 1), primul egumen al mănăstirii, fusese numit de domn în anul 1638, așa cum reiese din hrisovul datat 28 iulie 1650: „și am pus egumen pe Melhie, dintâi denceputul mănăstirii, fiind de atunci până acum 12 ani”⁷. Domnul îl laudă în mai multe hrisoave pentru realizările sale. Astfel, în documentul din 12 ianuarie 1648 (7156), Matei Basarab amintește că Melhisedec a fost orânduitor „nastavnic” la mănăstirea Dălgopolea, ales cu tot sfatul, după ce a ridicat și a zidit

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ibidem*.

⁷ Arhivele Naționale Istorice Centrale (ANIC), M-rea Câmpulung, LXI/20; *Catalogul documentelor Țării Românești din Arhivele Statului (CDȚR)*, vol. VII (1650-1653), volum întocmit de Marcel-Dumitru Ciucă, Silvia Vătafu-Găitan, Melentina Băzgan, București, 1999, doc. 189, p.80.

mănăstirea, încă „până erau numai zidurile”⁸. Se arăta în continuare, că Melhisedec era un om destoinic și vrednic, care a pus toată cheltuiala lui și a adăugat mănăstirii bucate, dobitoace, moșii și multe alte lucruri.

Fig. 1. Melhisedec, primul egumen al Mănăstirii din Câmpulung (1638-1651), frescă, M-rea „Negru-Vodă”, Câmpulung Muscel, sec. XIX.

Domnul, împreună cu toți dregătorii, prețuindu-l pentru întreaga sa osârdie, socotea că „mănăstirea să nu fie lipsită niciodată de egumenul Melhisedec, nici să fie dat afară din ea, până la moartea lui, ci să fie nastavnic și egumen până la bătrânețe, când, dacă va dori să pună alt egumen, să-l aleagă din soborul mănăstirii, cum scrie hrisovul domniei mele cel mare și acesta să-l cinstească pe Melhisedec până la moarte, căci tot câștigul lui, dinainte vreme, l-a pus la mănăstire”⁹ (Fig. 2). Trei luni mai târziu, la 20 aprilie 1648, însuși Paisie, patriarhul Ierusalimului, întărea hotărârea voievodului valah pentru ca Melhisedec să fie egumen pe viață la mănăstirea Câmpulung¹⁰ (Fig. 3).

⁸ ANIC, M-rea Câmpulung, LXI/16; *CDȚR*, vol. VI (1645-1649), volum întocmit de Marcel-Dumitru Ciucă și Silvia Vătafu-Găitan, București 1993, doc. 1027, p. 333.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ ANIC, M-rea Câmpulung, LXI/17; *CDȚR*, vol. VI, doc. 1105, p. 405.

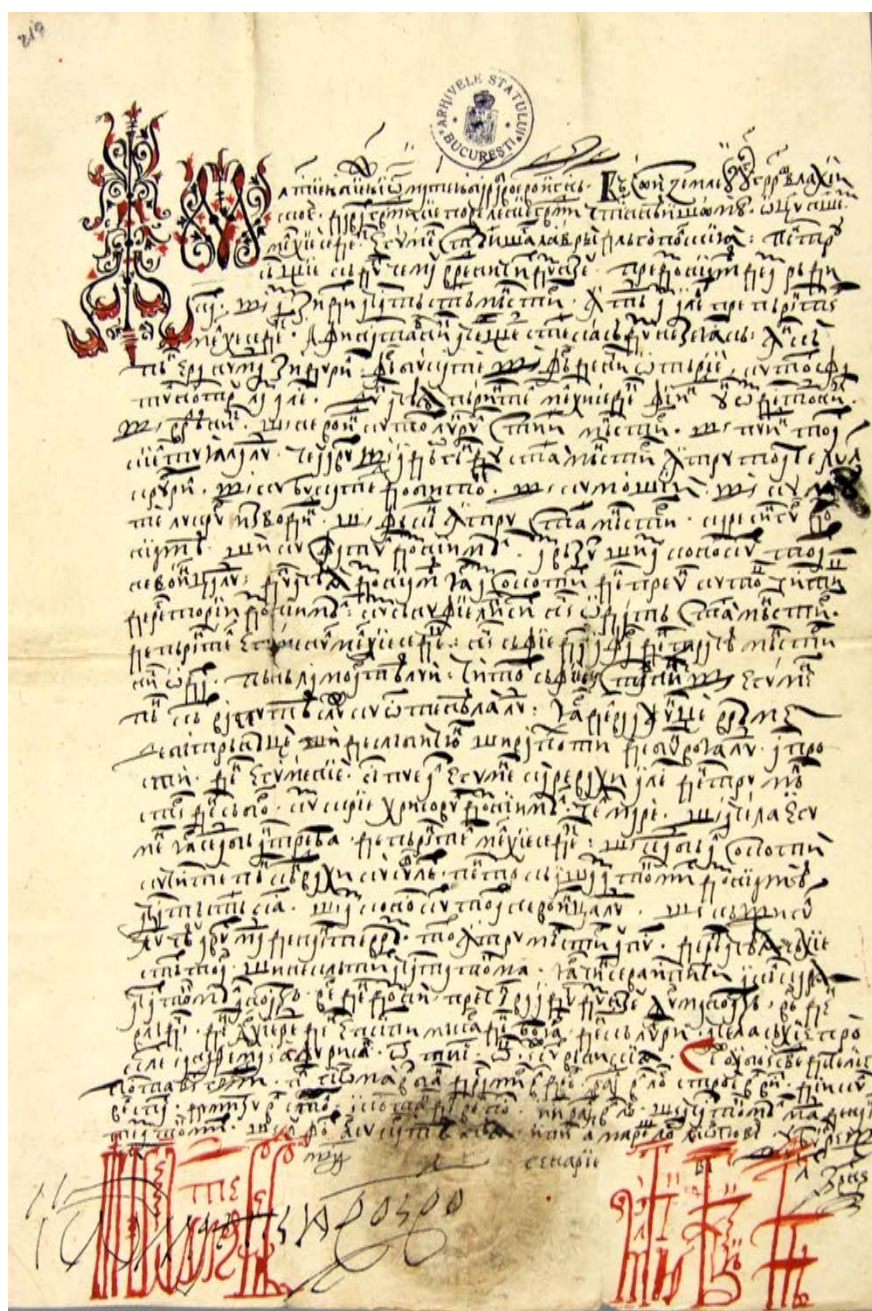

Fig. 2. Matei Basarab orânduiește pe Melhisedec egumen, până la bătrânețe, la M-rea Dlagopolskia, 1648 (7156) ianuarie 12 (ANIC, M-rea Câmpulung, LXI/16).

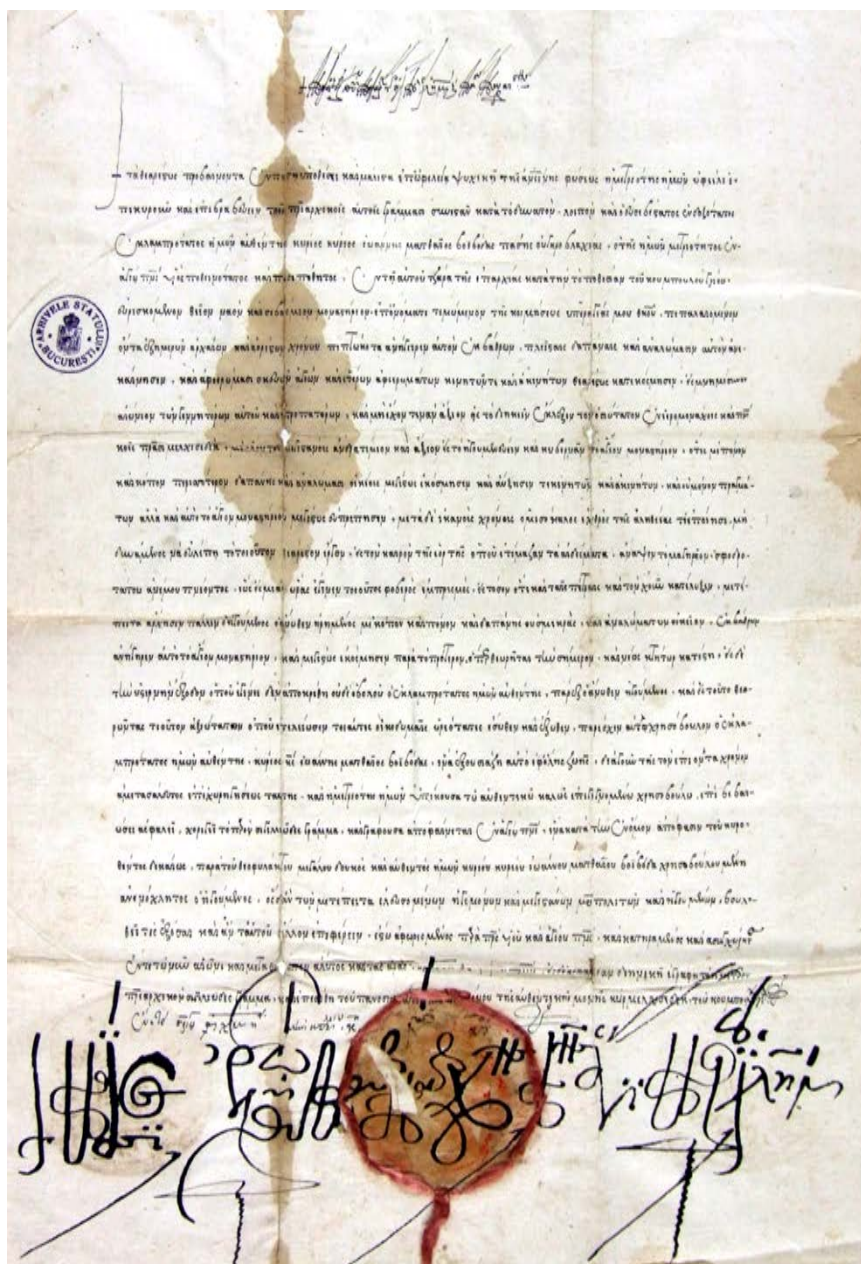

Fig. 3. Paisie, patriarhul Ierusalimului, întărește hotărârea lui Matei voievod ca Melhisedec să fie egumen pe viață la M-rea Câmpulung, 1648 (7156) aprilie 20 (ANIC, M-rea Câmpulung, LXI/17).

Documentul amintește, în context, incendiul ce devastase mănăstirea, când un dușman al egumenului, care nu vedea cu ochi buni zelul lui, în timp ce se făcea pregătire pentru un praznic, a dat foc bucătăriei, iar incendiul groaznic ce s-a iscat atunci topise într-o oră și pietrele și pământul din jur. Egumenul a refăcut biserica și i-a sporit averea, fără ca domnul să-l mai ajute cu ceva¹¹.

Melhisedec Peloponezianul, de origine grec din Moreea, a fost probabil monah la Sfântul Munte, unde a învățat și carte religioasă grecească. Numele său va apare timp de un deceniu în documentele epocii, remarcându-se în istoria mănăstirii prin strădania de a organiza și sporii averea acesteia cu o serie de proprietăți și cu mână de lucru (rumâni, țigani) dar, îndeosebi, prin munca asiduă desfășurată în nou înființata tipografie domnească de aici, unde au fost scoate de sub teasc patru cărți religioase, spre „îndreptarea sufletelor creștinești”.

Proprietățile mănăstirii în timpul egumeniei lui Melhisedec. Averea mănăstirii crește printr-o serie de danii, făcute atât de voievodul Matei Basarab cât și de unii boieri, precum și prin cumpărări de terenuri, rumâni și țigani. Astfel, în hrisovul din 15 ianuarie 1644, Matei Basarab întărea Mănăstirii Câmpulung ocina din satul Bădești și din muntele Preotesele, pe hotarele bătrâne, „ocină de moșie din zilele lui Neculae Alexandru voievod care este îngropat în mănăstire”¹². Prin hrisovul din 18 aprilie 1645 (7153), voievodul Matei Basarab întărea aceleiași mănăstiri moșie în satul Morteni, județul Vlașca, cu rumânii Dumitru, cu feciorul Voico, și alții, care au fost slobozi și s-au vândut domnului, fiecare cu partea lui, cu 3 000 de aspri gata, iar voievodul i-a dăruit mănăstirii. În același hrisov, Matei Basarab întărea mănăstirii moșie tot la Morteni, partea lui Stroe diaconul, cumpărată de egumenul Melhisedec, de la Cazan din Morteni, cu 3000 aspri gata, apoi moșie în satul Uda, județul Vlașca, partea Radului vătaf, de baștină și cumpărătoare, 350 de stâneni, cu vad de moară peste Călniște, numită moara Udeanilor, cumpărată de domn cu 12 400 aspri gata, moșia fiind, în lung, din hotarul Costei până într-al pitarului și în lat, din hotarul Botenilor până într-al Câmpușorului, și miluită mănăstirii¹³.

La 21 august același an, voievodul întărea mănăstirii de la Dlăgopol și egumenului Melhisedec dijma de pe moșia satelor Bloturii și Gurguiți, de la orișicine va fi arat, „căci le-a dat mănăstirii cu tot venitul”¹⁴. La 1 iulie 1646 (7154) Matei Basarab întărea mănăstirii Dlăgopolu și egumenului Melhisedec muntele Clăbucetul, cu tot venitul și cu stânele ce vor fi, „și să oprească pe toți boierii care s-au ținut de acel munte”¹⁵.

O altă importantă danie a lui Matei Basarab pentru mănăstire este consfințită în documentul din 1647 (7155) ianuarie 20. Domnul întărea mănăstirii din Câmpulung și egumenului Melhisedec moșie la Voinești, județul Muscel, cu munte și rumâni, cumpărate de la Mihai spătarul și de la jupâneasa sa, muntele Zănoaga, până la Clăbucetul și Luțele, apoi moșie la Bogătești, jumătate din tot hotarul, cu rumâni și cu munții Leaota, jumătate, Pietrile Albe jumătate, care a fost a mănăstirii „încă de la

¹¹ *Ibidem*.

¹² ANIC, M-rea Câmpulung, VII/1; *CDȚR*, vol. V (1640-1644), întocmit de Marcel-Dumitru Ciucă, Doina Duca-Tincușescu, Silvia Vătafu-Găitan, București, 1985, doc. 1219, p. 515.

¹³ *CDȚR*, vol. VI, doc. 110, p. 62-63.

¹⁴ ANIC, M-rea Câmpulung, XVI/1; *CDȚR*, vol. VI, doc. 242, p. 111.

¹⁵ ANIC, M-rea Câmpulung, XXXVI/1; *CDȚR*, vol. VI, doc. 548, p. 214.

zidirea pământului”, jumătate de moșie la Bădeni, cumpărate de domn de la Coman Inășescu și fratele său, cu rumâni, munții de pe Valea Stredii, Gruicul Ursului, Rătăiul, cumpărate de domn de la Frăcea¹⁶.

În același an, 1647, la 22 iunie, Matei Basarab întărea mănăstirii de la Câmpulung și egumenului Melhisedec ocină în satul Crețulești, dată și miluită de Para paharnic, încă de la moartea sa, căci s-a îngropat în acea mănăstire, moșie în Ghimpați, jumătate de sat, partea mănăstirii, ocină la Morteni, cu rumâni, jumătate cumpărată de domn, jumătate de Melhisedec, lângă moșia Ciupa a mănăstirii, ocină în satul Vulturești, cumpărată de Melhisedec¹⁷. Proprietățile menționate fuseseră măsurate și stabilite ca întindere de 12 boieri hotarnici, cu douăzeci de zile înainte de emiterea hrisovului domnesc¹⁸.

Dintre daniile boierești, un loc deosebit îl ocupă cele ale paharnicului Para și ale jupânesei sale, Elina. Într-un act din 1640 (7149) septembrie 1, jupâneasa Elina, văduva paharnicului Para, adeverea Mănăstirii Câmpulung, egumenului Melhisedec și întregului sobor, că soțul ei a dăruit lăcașului, la moartea lui, un sălaș de țigani, 100 de oi și căruța lui cu doi cai. Asemenea, dă și ea mănăstirii, unde este îngropat soțul ei, moșie mai bună, Crețuleștii, cu case, grădină, moară și livezi, fără rumâni, căci i-a iertat el la moarte. Dania cuprindea și obiecte de orfevrărie. Se spune că a mai lăsat soțul ei să dea un pahar de argint la mănăstire, iar ea a vândut două pahare și a cumpărat o cădelniță de argint, de 290 de dramuri. Jupâneasa a mai dat mănăstirii un pahar mare, de 300 de dramuri, lăsat inițial de paharnic să fie dat voievodului, dar cum acesta a refuzat, piesa era dăruită mănăstirii. Dania continua cu o stupină cu 40 de stupi, cinci iepe, patru boi, o moșie la Ghimpați, 80 de ughi, cu care Melhisedec cumpărase niște vii la Izvorani. În încheiere, se preciza că acest zapis era o refacere a altuia, mai vechi, care fusese parțial distrus atunci când a ars mănăstirea. Martori erau Teofil arhimetropolit, Ignatie arhiepiscopul Râmnicului, Ștefan arhiepiscopul Buzăului, precum și boieri mari și mici ai Divanului¹⁹ (Fig. 4).

O altă formă de mărire a averii era cea a cumpărării de noi suprafețe de teren. În 1644 (7152) iunie 15, uncheașul Vlaicu Comcea din Câmpulung (Dălgopol) vindea egumenului Melhisedec un loc pe lângă mănăstire, din moară până în țigănie, cu 10 ughi bani gata²⁰. Un an și jumătate mai târziu, la 28 ianuarie 1646 (7154), Vlaicu Comcea și fiii săi, Gherhina și Necula, vindeau egumenului Melhisedec un alt loc, lângă moara mănăstirii, pentru șapte ughi²¹. Terenul era, probabil, în întregirea celui cumpărat anterior. Aflăm, astfel, că pe râul Târgului mănăstirea deținea o moară, foarte utilă în buna gospodărire a obștei de călugări de acolo.

În <1648> mai 20, Dochia, împreună cu feciorii ei, vindea lui Melhisedec de la „sfânta lavră Dalgopolea”, o moșie cu 20 de ughi, cumpărată de ea de la Stanciul al lui Lăudat din Câmpulung²².

¹⁶ *CDȚR*, vol. VI, doc. 729, p. 280.

¹⁷ ANIC, M-rea Câmpulung, XII/7; *CDȚR*, vol. VI, doc. 878, p. 334-335.

¹⁸ ANIC, M-rea Câmpulung, XII/6; *CDȚR*, vol. VI, doc. 853, p. 324-325.

¹⁹ ANIC, M-rea Câmpulung, XII/4; *CDȚR*, vol. V, doc. 184, p. 89-90.

²⁰ ANIC, M-rea Câmpulung, LIII/3; *CDȚR*, vol. V, doc. 1370, p. 571.

²¹ ANIC, M-rea Câmpulung, LIII/4; *CDȚR*, vol. VI, doc. 377, p. 153.

²² ANIC, M-rea Câmpulung, LIII/22; *CDȚR*, vol. VI, doc. 1132, p. 416.

Fig. 4. Actul de danie al jupânesei Elina pentru M-rea din Câmpulung Muscel, 1640 (7149) sept. 1 (ANIC, M-rea Câmpulung, XII/4).

În aceeași perioadă, lângă acest teren, mănăstirea cumpăra de la Stanciul, fiul lui Lăudat, o moșie mai mare, pe care se afla o pivniță și o grădină, plătind 4 000 de aspri. Noua proprietate achiziționată, situată în apropierea mănăstirii, era întărită, la 1 iunie 1648 (7156), printr-un hrisov domnesc²³. La 20 iunie 1648 (7156), Melhisedec cumpăra de la Vișa și de la soțul ei o funie de ocină în Cornet, vecină cu moșia Ciupa a mănăstirii, pentru 20 de ughi. Moșia era stearpă, „fără oameni și fără rumâni”²⁴.

Viile constituiau o altă importantă avere. Într-un document din 1646 (7154) aprilie 13 se arată că Stanciul din Izvorani vinde egumenului Melhisedec de la mănăstirea Dolgopol o vie în dealul Izvoranilor, lângă via cea mare a mănăstirii. Prețul era de nouă ughi și jumătate²⁵. În 1650 (7158) mai 20, Mihăilă și Maria, fiii preotului Șarban din Izvorani, vindeau egumenului Melhisedec viile din Huma, cu pivniță, jgheab, teasc și cu alte „nămestii”, cu 40 de ughi bani gata²⁶.

Documentele amintesc cumpărarea de către mănăstire și a unor munți, care se adăugau daniilor domnești. Pădurile ofereau lemn de construcție sau/și pentru foc, iar pajiștile loc de pășunat pentru vite. Actul din 1646 (7154) aprilie, f. z. pecetluia vânzarea de către Radul Urmălan, Brătilă, Ratiia și alții către egumenul Melhisedec, de la mănăstirea din Dălgopol, a două părți din muntele lor Mușuroele, a treia parte fiind dată de aceștia ca pomană mănăstirii „ca să le scrie moșii la pomelnic”²⁷. Actul de vânzare/cumpărare era întărit printr-un hrisov domnesc la 1646 (7154) mai 29²⁸.

În legătură cu mâna de lucru necesară, aflăm că în 1642, Iane postelnicul dăruia Mănăstirii Câmpulung și egumenului Melhisedec două țișănci, ce au fost de zestre ale răposatei sale soții²⁹. La 1647 (7156) octombrie 31, Iane postelnic dă de pomană egumenului Melhisedec de la Mănăstirea Câmpulung încă o țișăncă³⁰. Dania era întărită printr-un hrisov domnesc la 12 ianuarie anul următor, 1648. Conținutul documentului ne dezvăluie amănunte despre firea milostivă a egumenului. Se spune că Iane postelnic din Dălgopol, care între timp murise, ajunsese văduv, în mare slăbiciune, nevoie și lipsă, fără căutare de la nimeni, iar egumenul l-a îngrijit timp de opt ani, până la vremea morții și l-a îngropat în mănăstire³¹.

În anul 1642, Creața Mantei cu fiul ei, Ghiorman, vindeau egumenului Melhisedec și la tot soborul, pe țișăncul Bejan cu țișăncă Chera și feciorii, cu 4 000 de aspri gata³².

În anul 1643 (7152) noiembrie 21, rumânii din Morteni, Dumitru cu fiul Voicu și alții se vând Mănăstirii Câmpulung și egumenului Melhisedec, cu partea lor de moșie, cu câte 15 ughi de cap³³.

²³ ANIC, M-rea Câmpulung, LIII/5; *CDȚR*, vol. VI, doc. 1142, p. 419-420.

²⁴ *CDȚR*, vol. VI, doc. 1161, p. 426.

²⁵ ANIC, M-rea Câmpulung, XLVI/20; *CDȚR*, vol. VI, doc. 442, p. 174.

²⁶ ANIC, M-rea Câmpulung, L/1; *CDȚR*, vol. VII, doc. 126, p. 59.

²⁷ ANIC, M-rea Câmpulung, XXXIV/1; *CDȚR*, vol. VI, doc. 468, p. 183-184.

²⁸ ANIC, M-rea Câmpulung, XXXIV/3; *CDȚR*, vol. VI, doc. 511, p. 200-201.

²⁹ *CDȚR*, vol. V, doc. 852, p. 367.

³⁰ ANIC, M-rea Câmpulung, LXII/17; *CDȚR*, vol. VI, doc. 983, p. 367.

³¹ ANIC, M-rea Câmpulung, LXII/16; *CDȚR*, vol. VI, doc. 1028, p. 383.

³² ANIC, M-rea Câmpulung, LXIII/17; *CDȚR*, vol. V, doc. 795, p. 347.

³³ ANIC, M-rea Câmpulung, XII/35; *CDȚR*, vol. V, doc. 1164, p. 489.

La 20 august 1646 (7154) Dobre ȋiganul și ȋiganca sa, Neaga, vând egumenului Melhisedec și soborului mănăstirii pe fiica lor, Stancea, cu 17 ughi bani gata, „deoarece a luat un ȋigan al mănăstirii”³⁴.

Un document din 15 noiembrie 1646 (7155) ne spune că jupâneasa Ancuța și feciorii ei din Pietroșani vindeau egumenului Melhisedec de la Dălgopole un rumân, Ion «Tângire», cu feciorii lui, cu 37 de ughi bani gata³⁵.

La 26 ianuarie 1650 (7158) un copil de ȋigan, ai cărui părinții erau deja ai mănăstirii, era cumpărat de Melhisedec de la postelnicul Condilo și de la jupâneasa sa, Stanca³⁶.

Unele acte erau emanate chiar de cancelaria mănăstirii. La 10 mai 1644 (7152) Melhisedec ieromonah, cu tot soborul întărea iertarea de rumânie a lui Iarciul cu feciorii săi, din satul Ciupa, sat cumpărat de Matei Basarab și dat mănăstirii, ocazie când voievodul îl iertase pe acesta de rumânie, fiind dați mănăstirii, în schimb, trei ȋigani, cumpărați din Câmpulung, cu 66 ughi fiecare. Documentul poartă semnătura în limba greacă a egumenului³⁷ (Fig. 5). La 15 februarie 1650 (7158) se încheia un act între ieromonahul Melhisedec egumenul și Mareș logofăt prin care se făcea schimb între două ȋigănci³⁸. Documentul poartă iscălitura egumenului și era întărit cu sigiliul ecleziastic (Fig. 6). Pecetea redă compoziția *Adormirea Maicii Domnului*, hramul sfintei mănăstiri, iar în exergă, inscripția include anul 7146 (1637-1638). Ocazional, în anul 1646, egumenul întreține corespondență cu Michael Goldschmidt, judele Brașovului, fie în problema aprobării ca o ȋigancă a mănăstirii să poată pleca, în urma căsătoriei, la Brașov³⁹, fie pentru trimiterea la Câmpulung a unor ȋigani, ca martori, într-o cercetare judiciară⁴⁰.

*
* *

³⁴ ANIC, M-rea Câmpulung, LXII/14; *CDȚR*, vol. VI, doc. 591, p. 230.

³⁵ ANIC, M-rea Câmpulung, LXII/15; *CDȚR*, vol. VI, doc. 654, p. 251.

³⁶ ANIC, M-rea Câmpulung, LXII/20; *CDȚR*, vol. VII, doc. 31, p. 27.

³⁷ ANIC, M-rea Câmpulung, LXI/12; *CDȚR*, vol. V, doc. 1329, p. 554-555.

³⁸ ANIC, M-rea Câmpulung, LX/26; *CDȚR*, vol. VII, doc. 48, p. 33; Șt. Andreescu, *Documente privitoare la Mareș Băjescu și la ctitoriile sale*, în „Mitropolia Olteniei”, nr. 7-8, 1966, p. 699-700.

³⁹ Arhivele Statului Brașov, Primăria Brașov, Colecția Stenner, seria slavă, doc. 612; *CDȚR*, vol. VI, doc. 563, p. 220.

⁴⁰ Arhivele Statului Brașov, Primăria Brașov, Colecția Stenner, seria slavă, doc. 542; *CDȚR*, vol. VI, doc. 656, p. 251-252.

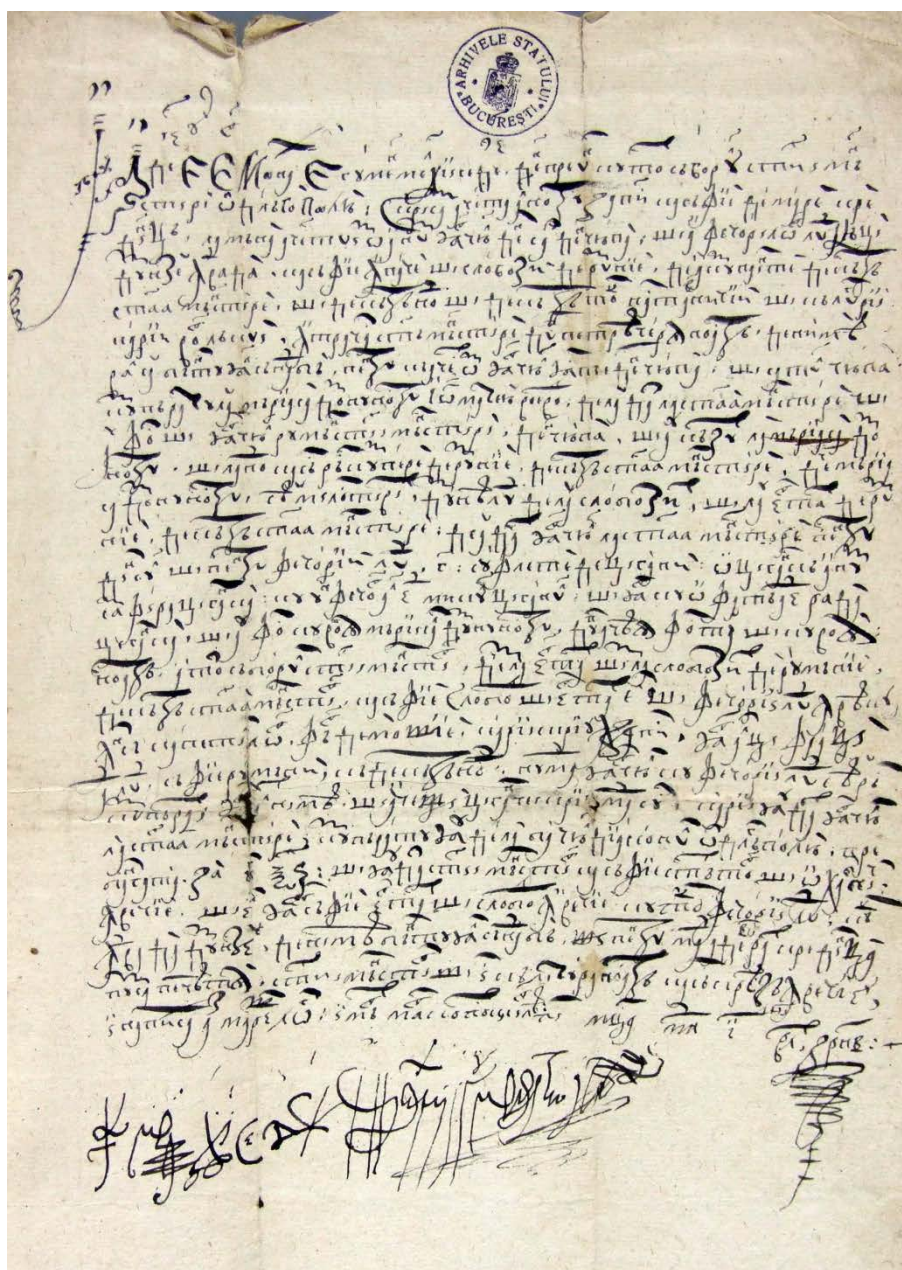

Fig. 5. Melhisedec, ieromonah, egumen al M-rii Câmpulung, întărește iertarea de rumânie a lui Iarciu cu feciorii săi, 1644 (7152) mai 10. Documentul are semnătura în limba greacă a egumenului (ANIC, M-rea Câmpulung, LXI/12).

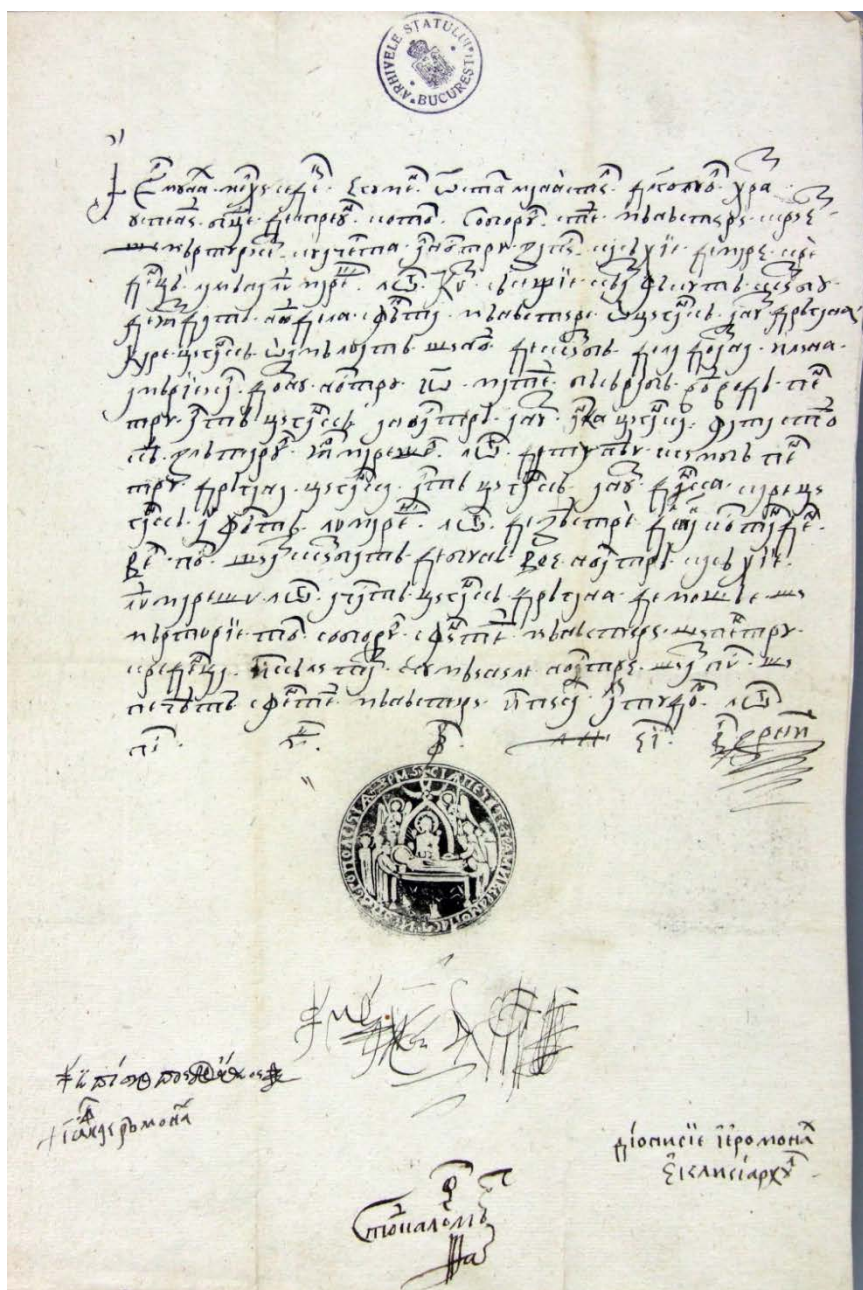

Fig. 6. Melhisedec, ieromonah, egumen al M-rii Câmpulung și soborul acesteia, fac cu Mareș logofăt schimb între două țigănci, 1650 (7158) februarie 15. Documentul are sigiliul ecleziastic al mănăstirii (ANIC, M-rea Câmpulung, LX/26).

În alte cazuri, numele egumenului apare doar ca martor în diverse acte de vânzare/cumpărare, precum la 7 iulie 1644 (7152)⁴¹, în două documente din 18 august 1645 (7153)⁴², la 24 octombrie 1645⁴³, în două documente din 15 noiembrie 1645 (7154)⁴⁴, în actul din 8 ianuarie 1646 (7154)⁴⁵ sau în cel din 13 noiembrie 1646 (7155)⁴⁶. Pe aceste documente se păstrează semnătura lui Melhisedec, precum și sigiliul său (Fig. 7).

Fig. 7. Sigiliul inelar și semnătura egumenului Melhisedec pe un document din 1645 (7154) noiembrie 15 (BAR, Doc. Ist. XXIX/219).

Matei Basarab a urmărit cu multă atenție bunul mers al mănăstirii. În vara anului 1650 trimisese acolo pe Ștefan, mitropolitul țării, și pe Ghinea clucer cu scopul de a lua sama pe amănunt asupra veniturilor și cheltuielilor mănăstirii și a prezenta apoi domnului o informare scrisă. Strădania egumenului și a călugărilor în administrarea averii (moșii, odăjdii, bucate și dobitoace) era apreciată de domn care hotăra ca mănăstirea să rămână *obștejite* cum a fost și până atunci, egumenul să fie pus din mănăstire, dintre călugări, venitul și cheltuielile să fie controlate doar de către mănăstire, cu stareții și bătrânii acesteia⁴⁷. În spatele conținutului acestui document bănuim că se ascunde ultima perioadă din viața egumenului. Bătrân și probabil bolnav Melhisedec trezise oarecari neliniști domnului care făcea acum un bilanț al perioadei de doisprezece ani de egumenie și lua, în consecință, unele hotărâri pentru viitorul mănăstirii.

⁴¹ BAR, Doc. ist., MDL/36; *CDȚR*, vol. V, doc. 1391, p. 583.

⁴² BAR, Doc. ist., XXIX/189; XXIX/192; *CDȚR*, vol. VI, doc. 236, doc. 237, p. 109.

⁴³ BAR, Doc. ist., XXIX/194; *CDȚR*, vol. VI, doc. 305, p. 128.

⁴⁴ BAR, Doc. ist., XXIX/ 182, 219; *CDȚR*, vol. VI, doc. 320, 321, p. 133.

⁴⁵ BAR, Doc. ist., XXIX/193; *CDȚR*, vol. VI, doc. 364, p. 148.

⁴⁶ *CDȚR*, vol. VI, doc. 653, p. 251; Șt. Andreescu, *Trei veacuri de la întemeierea Mănăstirii Cornet și a bisericii de la Băjești*, în "Mitropolia Olteniei", nr. 7-8, 1966, p. 677.

⁴⁷ ANIC, M-reă Câmpulung, LXI/20; *CDȚR*, vol. VII, doc. 189, p. 80; I. Răuțescu, *op. cit.*, p. 83.

Penultimul document în care apare numele egumenului Melhisedec poartă data de 6 iunie 1651 (7159). Este un hrisov al lui Matei Basarab prin care întărea Mănăstirii Câmpulung (Dălgopol) cumpărăturile făcute de egumenul Melhie: *o vie în dealul Piteștilor la Huma, de la fiii popii Șerban din Pitești, cu 8000 aspri gata, un răzor de vie în dealul Izvoranilor, lângă via cumpărată de domn mănăstirii, de la Parasco negustor și de la Stati Grecul, cu 8600 aspri gata, un loc de casă lângă mănăstire, în oraș, din moară până la țigănie, de la Vlaicu Comcea cel Bătrân din Câmpulung, cu 2000 aspri gata, un rumân, Ion, cu fiii lui - Tudoru, Mardarie și Ghinea, de la jupânița Ancuța și de la fiii ei (...), cu 7400 aspri gata, un sălaș de țigani (...) de la Creața a lui Manta și de la fiul ei, cu 4000 aspri gata (...), o fată de țigan, Stancea (...) cu 3400 aspri gata (...)*⁴⁸. Este de înțeles că foarte apropiat de acea dată destoinicul egumen trecuse la cele veșnice. Mormântul său, din păcate încă neidentificat, se află desigur în incinta ansamblului monahal unde slujise.

Melhisedec și tipografia domnească de la Mănăstirea Câmpulung.

Activitatea tipografiei domnești din Câmpulung a început înainte de numirea lui Melhisedec ca egumen. În anul 1635 se scotea de sub teasc prima carte, *Molitvenicul slavonesc*⁴⁹.

Până la apariția unei noi tipărituri vor trece șapte ani, timp în care evlaviosul egumen se silește la traducerea din grecește în limba română a unor norme morale de conviețuire socială, numite de el *învățăture sufletești*. Astfel, în septembrie 1642 apare cartea „*Învățăture preste toate zilele alese pre scurt den multe dumnezeiești cărți de folosința tuturor creștinilor, prepuse de pre limbă grecească pre limbă rumânească*”⁵⁰. Tipărirea se făcuse cu îngrijirea și cheltuiala ieromonahului Melhisedec, egumenul Sfintei Mănăstiri de la *Dlăgopoli* (Fig. 8). Cartea propovăduia iubirea dintre oameni, înlăturarea urii, răbdarea și umilința, înlăturarea lăcomiei, milostenia, pocăința și spovedania.

Peste un an, la 11 octombrie 1643, tipografia domnească de la mănăstire terminase cea de a treia carte. Era un *Antologhion*, în limba slavonă, cuprinzând slujbele pentru sărbătorile sfinților, pe fiecare zi⁵¹ (Fig. 9). Tipărirea, scoasă la lumină cu *silința și nenumărata cheltuială* a egumenului este însoțită de două *predoslovii* scrise, în numele egumenului, de învățatul umanist Udriște Năsturel, al doilea logofăt. Este laudată domnia înțeleaptă a lui Matei Basarab, *stăpân și voievod al acestei țări dacice*, ctitor de multe biserici și mănăstiri, și arătată importanța morii de hârtie și a tiparului. Se sublinia că *nu altfel, nici prin alt chip, ci numai prin tipografie ne va fi cu putință să împlinim cele de datoria noastră*⁵².

⁴⁸ ANIC, M-rea Câmpulung, L/2; *CDȚR*, vol. VII, doc. 390, p. 145.

⁴⁹ Ioan Bianu și Hodoș Nerva, *Bibliografia românească veche, 1508-1830* (în continuare BRV), I (1508-1716), București, 1903, nr. 35, p. 103-104. Un exemplar se păstrează la Biblioteca Academiei Române (CVR, 35) iar altul exista la Mănăstirea “Negru-Vodă” din Câmpulung Muscel (Cf. I. Răuțescu, *op. cit.*, p. 80; Dan I. Simonescu, *Viața literară și culturală a Mănăstirii Câmpulung (Muscel) în trecut*, Câmpulung, 1926, p. 26-27).

⁵⁰ BRV, I, doc. 43, p. 125-127. Un exemplar se păstrează la B.A.R. (CVR, doc. 43).

⁵¹ BRV, I, doc. 44, p. 128-135. Un exemplar se păstrează la BAR (CVR, doc. 44).

⁵² BRV, I, p. 131.

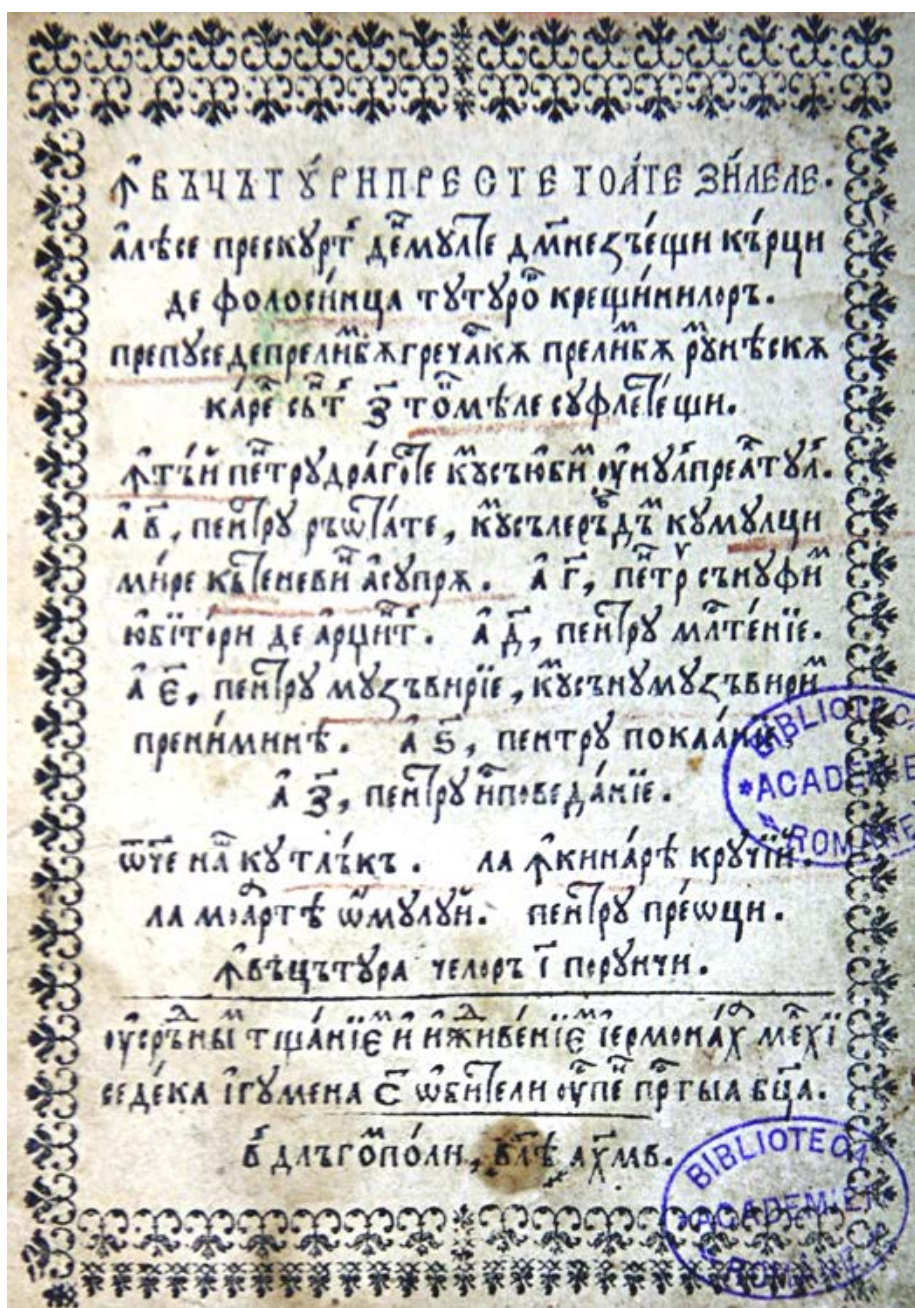

Fig. 8. Învățături preste toate zilele, Câmpulung, 1642 (BAR, CVR, nr. 43).

Fig. 9. Antologhionul slavonesc, Câmpulung, 1643 (BAR, CVR, nr. 44).

În anul 1650 era tipărită la Câmpulung cea de a patra carte religioasă, *Psaltirea slavonă*⁵³. Cartea era folositoare nu numai fețelor bisericești dar și mirenilor. Se cuvine a aminti aici truda smeritului ieromonah Dionisie Eclisiarhul, ajuns mai târziu, e drept pentru scurt timp, mitropolit al Ungrovlahiei⁵⁴, precum și truda celui mai mic în tipografie, Preda Stancovici din Câmpulung. După această dată tipografia își încetează activitatea. În anul următor, cel ce întreținuse flacăra acestor roade ale culturii, egumenul Melhisedec, trecea la cele veșnice. Chipul său, redat într-o frescă din secolul al XIX-lea din biserica mănăstirii, întâmpină și astăzi enoriașii.

LISTA FIGURILOR

Fig. 1. Melhisedec, primul egumen al Mănăstirii din Câmpulung (1638-1651), frescă, M-rea „Negru-Vodă”, Câmpulung Muscel, sec. XIX.

Fig. 2. Matei Basarab orânduiește pe Melhisedec egumen, până la bătrânețe, la M-rea *Dlăgopolskia*, 1648(7156) ianuarie 12 (ANIC, M-rea Câmpulung, LXI/16).

Fig. 3. Paisie, patriarhul Ierusalimului, întărește hotărârea lui Matei voievod ca Melhisedec să fie egumen pe viață la M-rea Câmpulung, 1648 (7156) aprilie 20 (ANIC, M-rea Câmpulung, LXI/17).

Fig. 4. Actul de danie al jupânesei Elina pentru M-rea din Câmpulung Muscel, 1640 (7149) sept. 1 (ANIC, M-rea Câmpulung, XII/4).

Fig. 5. Melhisedec, ieromonah, egumen al M-rii Câmpulung, întărește iertarea de rumânie a lui Iarciul cu feciorii săi, 1644 (7152) mai 10. Documentul are semnătura în

Fig. 10. Pocal dăruit de Matei Basarab M-rii Câmpulung, 1641-1642 (C. Nicolescu, Argintăria, 1968).

⁵³ BRV, I, doc. 58, p. 177-178; D. I. Simonescu, *op. cit.*, p. 31.

⁵⁴ Vezi Tudor Teotoi, *Activitatea desfășurată în Țara Românească de viitorul mitropolit Dionisie al Ungrovlahiei (1672)*, în vol. „Argeșul și Țara Românească între medieval și modern. Studii de istorie și arheologie. Prinos lui Spiridon Cristocă la 70 de ani”, Brăila-Pitești, 2013, p. 329-343.

limba greacă a egumenului (ANIC, M-rea Câmpulung, LXI/12).

Fig. 6. Melhisedec, ieromonah, egumen al M-rii Câmpulung și soborul acestuia fac cu Mareș logofăt schimb între două țigănci, 1650 (7158) februarie 15. Documentul are sigiliul ecleziastic al mănăstirii (ANIC, M-rea Câmpulung, LX/26).

Fig. 7. Sigiliul inelar și semnătura egumenului Melhisedec pe un document din 1645 (7154) noiembrie 15 (BAR, Doc. Ist. XXIX/219).

Fig. 8. *Învățăturei preste toate zilele*, Câmpulung, 1642 (BAR, CVR, nr. 43).

Fig. 9. *Antologhionul slavonesc*, Câmpulung, 1643 (BAR, CVR, nr. 44).

Fig. 10. Pocal dăruit de Matei Basarab M-rii Câmpulung, 1641-1642 (C. Nicolescu, *Argintăria*, 1968).

MELHISEDEC – THE FIRST ABBOT OF THE DLAGOPOLSKIA MONASTERY („NEGRU VODĂ” IN CÂMPULUNG MUSCEL)

Abstract

Extensive activities of Prince Matei Basarab (1632-1654) as a benefactor include, among his most important achievements, the rebuilding of the Princely Court in Campulung (XIVth century) between 1635-1636 and its transformation into a monastery of monks. In 1638, the Prince appointed Melhisedec the Peloponnesian the first abbot of the monastery. The Princes and boyars' charitable bequests, acquisition of new lands and hiring new hands provided a thriving economic base to the monastery.

Cultural life of the period is characterized by the princely print shop from the Campulung Monastery where, under abbot Melhisedec's care, will be published in September 1642 "*Teachings for all days*", translated by the abbot from Greek into Romanian, an *Antologhion* written in Slavonic, on October 11th, 1642, and the *Slavonic Psalter* in 1650.